

Naar een beter begrip voor „Kale Infinitiefconstructies”

door

W. P. F. DE GEEST

0. Kale Infinitiefconstructies (KIC's) zijn complementaire constructies met een heel aparte morfologie. Ze hangen van een beperkte klasse matrixverba af. Kwantitatief gezien zijn ze een weinig belangwekkend syntactisch verschijnsel. Het feit nochtans dat KIC's in verschillende talen optreden bij *grosso modo* dezelfde matrixverba en met vergelijkbare morfologische idiosyncrasieën, zowel als het feit dat ze als een 'oud zeer' talloze descriptieve voorstellen hebben uitgelokt, maakt ze tot een aantrekkelijk studie-object binnen het geheel van de problematiek van de syntaxis van de samengestelde zin.

Reeds in de beginperiode van de transformationele grammatica kregen ze een ruim deel van de aandacht. De aanpak binnen het nieuwe theoretisch kader werkte ongetwijfeld verhelderend (zie Rosenbaum 1967); toch blijven de linguïsten zich aangetrokken voelen door KIC's.

In dit stuk gaat de aandacht naar een aantal recente bijdragen waarin onderzoek m.b.t. KIC's centraal staat of een essentiële rol speelt. In een eerste deel komen de voorstellen van W. Harbert (1977) ter sprake; ze vallen te appreciëren tegen de achtergrond van de Relationale Grammatica. In het tweede deel gaat de belangstelling naar het vanuit de Autonome Syntaxis-opvatting gedane voorstel van A. Akmajian (1977), waarin de rol van transformationele oplossingen sterk gereduceerd wordt ten voordele van de basisregels en het lexicon. Het derde deel sluit hierbij nauw aan en wil nagaan wat de merites zijn van een realistische Lexicale Grammatica-aanpak zoals die wordt bepleit door J. Bresnan (1978). De aanleiding hiertoe vormde de relevante bijdrage van Hoekstra en Moortgat (1979). In een laatste deel wordt gepoogd de verdiensten af te wegen van de onderscheiden benaderingen.

De motivering welke aan dit overzichtsartikel ten grondslag ligt, wordt gevormd door het besef dat onderzoek m.b.t. KIC's niet enkel een legitiem voorwerp van belangstelling is voor neerlandici, anglisten, allemandisten of romanisten; het biedt tevens het grote voordeel dat het tot een constante overschakeling verplicht van een particuliere belangstelling van aan één taal geïllustreerde observa-

ties naar een algemeen linguïstische interesse. Binnen het huidige stadium van de theorievorming in de taalwetenschap is dit niet enkel een normale, maar zelfs voordelige en wenselijke toestand. (cf. Klooster 1975).

1.1 Harberts onderzoek richt zich op een accusatief bevattende KIC's die bij het Duitse concessieve, c.q. causatieve 'lassen' optreden en bij de perceptieverba 'sehen', 'hören' en 'fühlen'. Voor de KIC's in (1) en (2) wordt op een onderliggend structuurniveau de status van zin aangenomen.

- (1) Ich liess ihn kommen.
 (2) Ich sah ihn kommen.

Deze dieptestructuur-analyse van (1) - (2) als samengestelde zinnen sluit echter niet uit dat oppervlakkig gezien (1) en (2) zich als enkelvoudige zinnen gedragen. Harbert toont dit aan m.b.v. observaties waaruit blijkt dat de KIC's met hun accusatief wel degelijk tot de matrix behoren. De voorbeeldzinnen bevatten steeds structuren gevormd door toepassing van 'clause bounded' tranformaties die niet op een ingebedde zin opereren.

- (3) $Er_i \left\{ \begin{array}{l} \text{sah} \\ \text{liess} \end{array} \right\}$ den Diener zu $sich_i$ kommen. (Reflexievorming)
 (4) *Laut* hörte ich ihn singen. (Topicalisering)
 (5) *Jahrelang* haben $sich_i$ die Frauen_i das gefallen lassen. (Scrambling)
 (Naast : die Frauen_i haben sich_i das jahrelang gefallen lassen.)
 (6)a Ich $\left\{ \begin{array}{l} \text{sah} \\ \text{liess} \end{array} \right\}$ *es* ihn nicht machen. (Object Movement)
 b *Ich $\left\{ \begin{array}{l} \text{sah} \\ \text{liess} \end{array} \right\}$ nicht ihn *es* machen.
 c Ich lasse *es* mir nicht gefallen.
 d *Ich lasse mir *es* nicht gefallen.

Dat deze observaties ook i.v.m. het Nederlands gelden, moge blijken uit (7) - (11) waarmee een gedrag wordt gedemonstreerd dat typisch is voor enkelvoudige zinnen.

- (7) Hij_i zag de fietser op $zich_i$ afkomen.
 (8) *Zachtjes* hoorde ik hem fluiten.
 (9) *Jarelang* hebben $zich_i$ de studenten_i dit laten welgevallen.¹

1. Deze zin alterneert met: „Jarelang hebben de studenten_i $zich_i$ dit laten welgevallen.”

- (10) Ik laat *het* mij niet aansmeren.²
 (11) Ik hoor *het* hem zeggen.³

1.2 De hypothese m.b.t. de bisententiële dieptestructuur en de oppervlakkige enkelvoudige structuur van zinnen als (1) - (2) impliceert een transformationele behandeling, waardoor de complexe structuur wordt afgebeeld als een enkelvoudige. Harbert stelt dat voor het relateren van dieptestructuur aan oppervlaktestructuur in zinnen als (1) - (2) in principe drie transformationele oplossingen beschikbaar zijn: „Equi NP Deletion” (END), „Subject-to-Object-Raising” (SOR) en „Clause Union”, een typisch Relationele Grammatica-voorstel, verwant met wat vroeger „Predicate Raising” werd genoemd.

M.b.t. de ‘lassen’-KIC’s volgt Harbert Reis’ (1973) stelling dat „Clause Union” de meest geschikte verklaring biedt. Hierbij wordt aangenomen dat de constituent met onderwerpsfunctie in de ingebedde zin een andere functie krijgt, nl. die van object in de matrix. Terzelfdertijd wordt het predikaat van de ingebedde zin, na snoeiing van de S-knoop, verenigd met het predikaat van de matrix. De argumentatie van Reis steunt op de observatie dat ‘lassen’-KIC’s niet met behulp van END of SOR vallen te derivieren.

M.b.t. perceptieverba-complementering (PVC) als in (2) merkt Harbert op dat Reis’ argumentatie onbruikbaar is. Het is niet mogelijk zinnen te construeren waarmee zou kunnen worden aangetoond dat END of SOR ongeschikt zijn. Harbert besluit dat END en SOR dus beschikbaar blijven. Van die twee kiest hij voor END, als de geschiktste manier om gevallen van PVC te beschrijven.

Bij een dergelijke END-analyse neemt men aan dat in de VP van het perceptieverbum in de matrix een object aanwezig is, op grond waarvan het daarmee co-referentiële onderwerp van de ingebedde zin kan worden gedeleerd. Een eerste argument ten voordele van de END-analyse maakt gebruik van de observatie dat PVC onmogelijk is als de accusatief een essentieel deel van een staande uitdrukking is of een ‘dummy’ pronomen. Men zie hiervoor (12) - (13).

- (12)a *Ich sehe ihn den Teufel reiten.
 (van ‘Der Teufel reitet ihn’ = hij gedraagt zich als een gek.)

2. Ook mogelijk blijft: „Ik laat mij *het* niet aansmeren.”

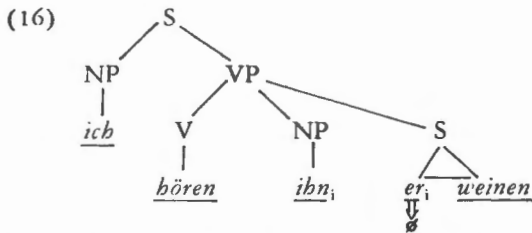
3. Vergeleken met „Ik hoor hem *het* zeggen” klinkt (11) misschien wat informeler. Opvallend is verder het feit dat (i) „Ik heb *het* hem horen zeggen” met de infinitief pro participio, zeker normaler is dan (ii)(*) „Ik heb hem het horen zeggen”. Hieruit kan worden afgeleid dat ook voor het Nederlands de toepassing van „Object Movement” tot zeer aanvaardbare resultaten leidt.

- b *Ich fühlte das Herz mir in die Hosen fallen.
 (13)a *Ich sehe es dir gut gehen.
 b *Er fühlte es sich heiss werden.

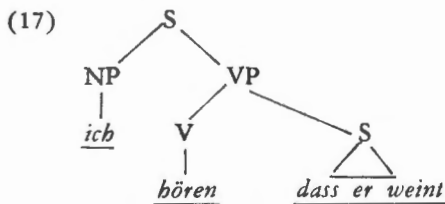
Harberts redenering hierbij is dat de ongrammaticaliteit volgt uit de onmogelijkheid in (12) - (13) van de aanwezigheid van een object in de matrix-VP, waardoor END van het onderwerp in de ingebedde zin, zoals gewenst, zou worden gedeleerd. Omdat END niet van toepassing kan zijn, blokkeren (12) en (13). Het tweede argument steunt op het onderscheid tussen directe en indirecte perceptie. In (14) is, in tegenstelling tot (15) enkel directe perceptie mogelijk⁴.

- (14) Ich höre ihn weinen.
 (15) Ich höre dass er weint.

Als men voor (14), volgens de END-analyse, een dieptestructuur als in (16) aanneemt, dan volgt de verklaring van de directe perceptie als enige mogelijkheid moeiteloos.

Volgens deze analyse is de direct gehoorde inderdaad het object binnen de matrix-VP, op grond waarvan de daarmee coreferentiële onderwerpsconstituent in S wordt gedeleerd. Neemt de PVC de vorm aan van een dat-zin, zoals in (14), dan is, blijkens (17) inderdaad indirecte perceptie mogelijk.

Een derde argument steunt op de observatie dat infinitieve PVC zich niet verdraagt met passiefvorming. Het valt niet moeilijk dit

4. Directe perceptie impliceert simultaneïteit van het percipiëren en het object, uitgedrukt in de KIC. Bij indirecte perceptie is het niet nodig dat degene die percipieert direct geconfronteerd wordt met het object. Men kan via een tussenpersoon of per inferentie horen dat iemand zit te huilen.

te verklaren binnen de aannames van de END-analyse. Van zodra immers de ingebedde zin passiefvorming ondergaat, kan de voorwaarde voor END niet meer vervuld zijn. Passief maakt het logisch object tot grammaticaal subject en zo komt er vanzelf een einde aan de binnen de END-analyse gepostuleerde coreferentialiteit met het object van de matrix-VP. Een door de END-analyse voorspelde ongrammaticaliteit laat zich volgens Harbert vaststellen in (18).

(18) *Ich höre über ihn von vielen Leuten sprechen.

Daarnaast merkt Harbert op dat, in tegenstelling tot de dubbele lezing voor (19), (20) slechts voor één interpretatie vatbaar is.

(19) Ich lasse ihn rufen.

(20) Ich höre ihn rufen.

Waar voor (19) zowel de subject- als de objectrol van 'ihn' mogelijk is ('roeper', c.q. 'geroepene'), zou voor (20) enkel de rol van 'roeper' aan 'ihn' kunnen toegewezen worden⁵.

De kracht van dit derde argument is niet erg groot. In het Nederlands zijn zinnen mogelijk met KIC's die een door-bepaling bevatten, getuige.

(21)a Ik zag hem door het peloton neerschieten.

b Ik hoorde het verhaal door Jan vertellen.

Ook kan er niet getwijfeld worden aan de ambiguïteit van zowel (22) als (23).

(22) Ik laat hem roepen.

(23) Ik hoor hem roepen.

I.v.m. een zin als (24) doet Harbert een niet zeer overtuigende poging om de hypothese van een END-analyse voor PVC te redden.

(24) Ich höre ein Lied singen.

Hij opteert voor de radicaalste oplossing, en genereert hiervoor een dieptestructuur als in (25).

(25) Ich höre man [man ein Lied singen]
S

Ze heeft misschien wel het voordeel een actieve ingebedde zin te hebben, maar de verder noodzakelijke transformationele voorstellen lijken erg ad hoc, getuige (26) a en b.

5. Blijkens een persoonlijke mededeling van Prof. Dr. P. Nelde is het voor iemand die Duits als zijn moedertaal spreekt, zeer goed mogelijk ook (20) op dezelfde manier als (19) als ambigu op te vatten.

(26)a (door END op 25) ⇒ Ich höre man [_SØ ein Lied singen]

b (door onbepaald Object - Deletie) ⇒ Ich höre Ø [_SØ ein Lied singen]

1.3 Een andere zwakheid van Harberts END-analyse is dat ze voorbijgaat aan reële moeilijkheden die rijzen n.a.v. zinnen als in (27).

(27)a Ik zie het sneeuwen.

b Ik hoor de boer het varken slachten.⁶

c Ik zie geloof wonderen verrichten.⁶

d Ho visto il vento turbinare.⁷

e Vedeva la sua avarizia lottare contro la sua timidezza.⁷

Indien het nl. zo is dat de matrix-VP een object moet bevatten waardoor END kan worden geactiveerd, dan moeten de volgende veronderstellingen m.b.t. (27) gemaakt worden: 1° in (27)a heeft het pronomen 'het' effectief een referent⁸; 2° in (27)b hoort men eerder de boer dan het varken: 3° in (27)c tot e zouden abstracta als 'geloof', 'wind' en 'gierigheid' zichtbaar zijn.

1.4 Het besluit m.b.t. Harberts voorstellen moet zijn dat zijn syntactische verklaring van PVC weinig overtuigend is en op ernstige bezwaren stuit.

2.1 De benadering van ten dele identieke syntactische verschijnselen, nl. Engelse gevallen van PVC, die we bij Akmajian (1977) aantreffen, verschilt wezenlijk van die bij Harbert. Akmajian situeert zijn onderzoek in het kader van de autonome syntaxis. Hij wil aantonen dat het mogelijk is op grond van zuiver formele, syntactische criteria te komen tot een structuuranalyse van gevallen van PVC zonder daarbij meteen een beroep te doen op een semantische argumentatie.

De bijdrage van Akmajian beperkt zich tot gevallen als in (28).

(28)a We saw *the moon rising over the mountain.*

b We saw *the moon rise over the mountain.*

Naar de PVC in (a) verwijzen we voortaan m.b.v. de afkorting PPVC (= 'Progressive' perceptieverbum-complementering); naar die in (b) m.b.v. de afkorting IPVC (= Infinitief-perceptieverbum-complementering).

6. Zie De Geest (1973) p. 25.

7. Zie Radfort (1977) p. 185.

8. In Harbert (1977) p. 133 blijkt uit voetnoot 13 dat de auteur dit inderdaad ook doet!

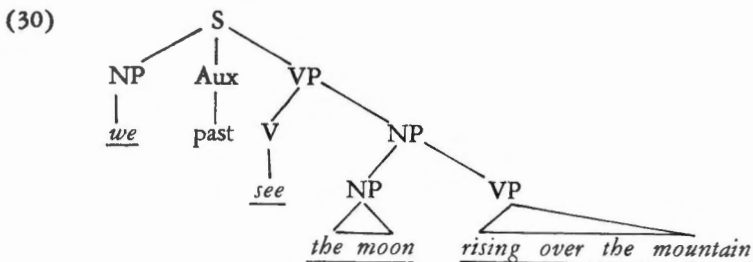
De centrale stelling van Akmajian m.b.t. de beide vormen van PVC is dat ze niet teruggaan op een bisententiële structuur. De complementaire constructies worden niet geacht afgeleid te zijn van een ingebedde zin. Er worden speciale voorzieningen ingecalculeerd in de basiscomponent en er komt een einde aan de moeilijkheden i.v.m. het relateren van oppervlaktestructuren als in (28) aan een hypothetische dieptestructuur.

2.2 De aandacht in Akmajians argumentatie wordt het eerst gericht op gevallen van PPVC. Daarbij wordt aangetoond dat de complementaire constructie, schuingedrukt in (28), zich gedraagt als een enkele constituent. Men zie hiervoor de observaties in (29), waar telkens derivatieprocessen aan het werk waren waarvan het toepassingsgebied is beperkt tot één constituent.

- (29) a What we saw was *the moon rising over the mountain* (Pseudo Cleft)
 b We saw what we had all hoped to see : *the moon rising over the mountain*. (Equative „Colon” Construction)
 c You can see, but you certainly can't hear *the moon rising over the mountain*. (Right Node Raising)
 d It was *the moon rising over the mountain* that we saw (Cleft sentence)
 e *The moon rising over the mountain* was a breathtaking sight to see. (Object Deletion)
 f *The moon rising over the mountain* has been witnessed by many a lover here on Lover's Lane. (Passive)

Met observaties als in (29) d-f wordt tevens aangetoond dat de structuur van de complementering die is van een NP.

De interne structuur van die NP vormt de volgende stap in de argumentatie. Er wordt betoogd dat ze een vorm aanneemt als in (30).

Deze voorstelling wijkt op resolute wijze af van de traditionele opvatting binnen de TGG die het houdt bij een door NP gedomineerde S-knoop, de bekende bisententiële hypothese. Het niet-

sententiële karakter van een PPVC-NP volgt volgens Akmajian ten eerste uit het feit dat er geen plaats is voor elementen uit de Aux-knoop. Er kan b.v. nooit 'have' voorkomen in een PPVC. PPVC bevat evenmin een complementeerder. Er is ten tweede het merkwaardige gedrag van de complementen t.a.v. congruentie, zoals wordt geïllustreerd door (31).

- (31)a *The moon and Venus rising in conjunction* $\left\{ \begin{array}{l} \text{have} \\ *has \end{array} \right\}$ often
been observed by the astronomers.
- b *The moons of Jupiter rotating in their orbits* $\left\{ \begin{array}{l} \text{are} \\ *is \end{array} \right\}$ beautiful
to watch.

Indien de schuingedrukte NP's op te vatten waren als „NP's over S” dan zou de singularisvorm van het matrixwerkwoord normaal moeten opduiken. De grammaticaliteit van de pluralisvorm wordt pas verklaarbaar als men een NP-structuur aanneemt als in (30), waar de kern-NP de congruentie controleert.

Een derde argument ontleent Akmajian aan de extraponeerbaarheid van de VP uit de PPVC-NP, zoals blijkt uit (32).

- (32) *The moon looks spectacular rising over the mountain.*

Het laatste, sterke argument heeft te maken met de verschillende anaforische relaties in (33) en (34).

- (33)a *That John_i is fairly stupid is a fact that he_i can't bear to live with.*
b *That he_i is fairly stupid is a fact that John_i can't bear to live with.*
- (34)a *John_i playing the piano is a sight as funny as the sight of him_i dancing on the tables.*
b *Him_i playing the piano is a sight as funny as the sight of John_i dancing on the tables.*

In (33), met echte ingebedde zinnen, is zowel (a) als (b) interpreteerbaar met een coreferentiële lezing voor de schuingedrukte constituenten. In (b) verzet zich niets tegen die interpretatie, omdat het vooropgeplaatste pronomen weliswaar aan 'John' voorafgaat, zonder er echter de 'command'-relatie⁹ mee te onderhouden; het behoort immers tot een afzonderlijke S-knoop. In (34)b blokkeert de anaforische relatie: het pronomen gaat vooraf aan 'John' en commandeert het. Volgens de PPVC-NP-hypothese zit

9. De „command”-relatie kan voor het hier aan de orde zijnde stadium van inzicht op een voldoende wijze worden gedefinieerd als volgt: „Een knoop A commandeert een knoop B als elke S-knoop die A domineert ook B domineert.”

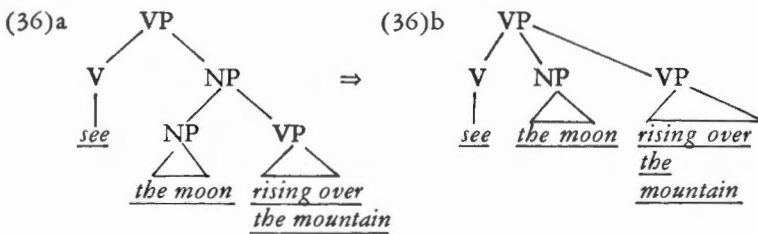

het pronomen niet ingekapseld in een S-knoop van een ondergeschikte zin. Blijkens de onmogelijkheid van een coreferentiële interpretatie van (34)b is de status van een PPVC anders dan die van de dat-zin in (33).

2.3 Om nu ook observaties als in (35) te kunnen verantwoorden, moet Akmajian zijn stelling i.v.m. PPVC enigszins nuanceren.

- (35)a What we saw rising over the mountain was *the moon*. (Pseudo Cleft)
- b It was *the moon* that we saw rising over the mountain. (Cleft Sentence)
- c *The moon* is beautiful to watch – rising over the mountain. (Object Deletion)
- d *What* did you see-rising over the mountain? (WH Fronting)
- e *The moon*, I'd love to see – rising over the mountain. (Topicalisering)
- f Observe *the moon*, my dear, rising over the mountain. (Tussengevoegde aanspreekvorm)

Vergelijkt men de toestand geïllustreerd in (29) met die in (35) dan valt onmiddellijk het paradoxaal gedrag van PPVC's op. Ze treden niet enkel te voorschijn als een soort monolithische totaliteiten, ze zijn tevens oplosbaar in afzonderlijke constituenten, wat het dispaaraat gedrag onder „Pseudo Cleft” en „Cleft Sentence” verklaart. Akmajian lost dit op door aan te nemen dat op een structuur als in (30) niet alleen echte 'Extrapositie' als in (32) kan worden toegepast; hij neemt ook lege 'Extrapositie' als mogelijkheid aan. Die lege (vacuous) 'Extrapositie' resulteert in een structuur als in (36)b.

De „Extrapositie” breekt het monolithisch NP-blok a.h.w. open. De verklaring van de syntaxis van PPVC's in (35) volgt moeiteloos uit een configuratie als (36)b; niets staat daar de toepassing van transformaties op 'the moon' in de weg. Tegen de verdenking van een ad hoc-oplossing kan Akmajian opwerpen dat de configuratie (36)b de enige mogelijkheid is voor IPVC. Deze stelling vindt steun in de volgende observaties, waarmee wordt aangetoond dat

gevallen van IPVC zich nooit als monolithische NP's gedragen. Men noteert dat de in (37) voorkomende ongrammaticaliteit onmiddellijk verdwijnt als men de IPVC vervangt door PPVC.

- (37) a *What we saw was Raquel Welch take a bath. (Pseudo Cleft)
 b *It was Raquel Welch take a bath that we saw. (Cleft Sentence)
 c *Raquel Welch take a bath is a breathtaking sight to see. (Object Deletion)

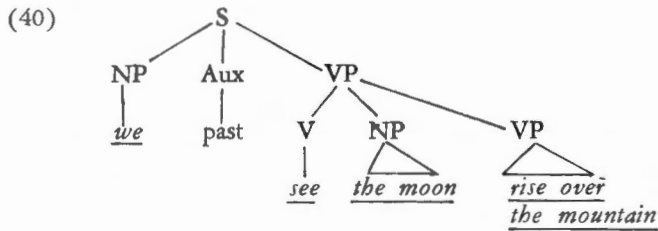
2.4 Akmajians voorstellen kunnen als volgt worden samengevat. De onderliggende structuur voor gevallen van PPVC wordt via een herschrijfgregel als in (38) gegenereerd.

- (38) NP → NP VP

Toepassing van lege „Extrapositie” m.b.t. de kern van de NP schept de mogelijkheid voor de constituenten van PPVC om afzonderlijk op te treden. Gevallen van IPVC worden reeds in de dieptestructuur gegenereerd m.b.v. een herschrijfgregel als in (39).

- (39) VP → V NP VP

Voor het Engels biedt deze regeling het voordeel dat de aanhechting van de 'Progressive'-uitgang -ing bij PVC zou afhangen van de wijze van derivatie. VP's onmiddellijk door NP gedomineerd, zouden -ing bij zich krijgen. Een VP die echter niet afhangt van een NP en geen Aux-knoop als zusterconstituent heeft, behoudt zijn volledig ongewijzigde basisvorm, nl. die van een Kale Infinitief. Voor de zin (28)b, met IPVC, „We saw the moon rise over the mountain” wordt als uitgangsstructuur (40) aangenomen.

De grote eenvoud van deze oplossing valt meteen op, daar waar binnen de bisententiële hypothese onvermijdelijk een beroep moet worden gedaan op transformaties (SOR of Predicate Raising, c.q. Clause Union), terwijl de lege Aux-knoop en de afwezigheid van een complementeerder verder te verantwoorden blijven. Positief in dit voorstel is dat het op autonoom syntactische criteria steunt en

tevens vlot kan worden verbonden met de semantische descriptie van PVC¹⁰.

2.5 De gunstige indruk welke uitgaat van Akmajians behandeling belet echter niet dat ze een aantal nieuwe descriptieve problemen doet rijzen.

Binnen de bisententiële hypothese i.v.m. PVC wordt meestal stilzwijgend aangenomen dat de matrixverba waarbij zowel een dat-zin als PPVC of IPVC kunnen optreden als complementen, daarvoor in het lexicon niet op een speciale manier moeten worden gekenmerkt. Voor transitieve perceptieverba volstaat een beschrijving m.b.v. het subcategoriseringsframe (41).

(41) V, [- NP]

Een recursieve herschrijffregel zorgt er dan voor dat onder de NP-knoop eventueel een S-knoop heropduikt ('NP over S').

Een onvermijdelijk gevolg van Akmajians hypothese m.b.v. PPVC resp. IPVC, is dat er met ten minste twee syntactische omgevingen moet worden gerekend, nl.

(42)a V, [- [NP VP]]
NP

b V, [- NP VP]

Akmajian stelt daarom voor (42)a en b te beschouwen als een deel van de subcategorisering voor perceptieverba in het Engels. Volledigheidshalve zou hieraan nog een derde frame moeten worden toegevoegd om te voorzien in de gevallen van echte S-complementering. Een mogelijke voorstelling is (43).

(43) V, [- $\bar{s}$]

Akmajian motiveert een dergelijke lexicale descriptie door aan te tonen dat er in het lexicon klassen van verba bestaan waarvoor de drie types van subcategorisering functioneel zijn, getuige (44) - (46).

(44) + [- [NP VP]] , + [- NP VP] , + [- $\bar{s}$]
NP

We	}	saw	}	{ Raquel Welch taking a bath
		heard		{ Raquel Welch take a bath
				{ that Raquel Welch took a bath

(45) + [- [NP VP]] , + [- NP VP]
NP

10. Akmajian betoogt in hoofdzaak dat indirecte perceptie mogelijk is met sententiële complementen. Directe perceptie hangt volgens hem duidelijk samen met de structuren die hij voor PPVC en IPVC voorstelt.

- $$(46) \quad \left. \begin{array}{l} \text{We} \\ \left\{ \begin{array}{l} \text{watched} \\ \text{listened to} \end{array} \right\} \end{array} \right\} \left(\begin{array}{l} \text{Raquel Welch taking a bath} \\ \text{Raquel Welch take a bath} \\ \text{*that Raquel Welch took a bath} \end{array} \right)$$
- $$+ \left[- \left[\begin{array}{l} \text{NP VP} \\ \text{NP} \end{array} \right] \right]$$
- $$\left. \begin{array}{l} \text{We} \\ \left\{ \begin{array}{l} \text{observed} \\ \text{noticed} \\ \text{perceived} \end{array} \right\} \end{array} \right\} \left(\begin{array}{l} \text{Raquel Welch taking a bath} \\ \text{*Raquel Welch take a bath} \\ \text{*that Raquel Welch took a bath} \end{array} \right)$$

Het is zondermeer duidelijk dat dit meer genuanceerde systeem van lexicale beschrijving een positief effect sorteert.

Een tweede gevolg van Akmajians hypothese is dat ze verplicht tot een herziening van het in „Aspects” voorgestelde systeem van configurationele definitie voor de grammaticale relaties. Stapt men af van de bisententiële hypothese m.b.t. PVC dan wordt het onmogelijk de subjectsfunctie nog langer te relateren aan de positie: „eerste NP onder S’”. De vraag omtrent de manier om de onderwerpsfunctie van de NP „the moon” aan te duiden in de constructie „The moon rising, (c.q. rise) over the mountain” blijft dan onbeantwoord. Akmajian stelt in verband hiermee voor aan te nemen dat er voor verbale lemmata waarbij complementaire constructies als mogelijkheid moeten worden gesignaleerd, lexicale redundantieregels zouden werkzaam zijn. Hun taak zou erin bestaan voor die verba een netwerk van grammaticale relaties te specificeren. Deze relaties zouden dan niet langer configurationeel bepaald zijn.

In het concrete geval van PVC zou een van die redundantieregels moeten bepalen dat bij een subcategorisering als in (47) de NP1 wordt geïnterpreteerd als subject van het matrixverbum, NP2 als object van het matrixverbum en tevens als subject van de VP1, uit de complementaire constructie. Dit wordt uitgedrukt door de redundantieregel (48).

- $$(47) \quad [\text{NP1} - \text{NP2} \text{ VP1}]$$
- $$(48) \quad [\text{NP1} \quad \text{---} \quad \text{NP2} \quad [\text{VP1} \quad \text{V} \quad \text{X} \quad \text{VP1}]]$$
- $\underbrace{\hspace{1.5cm}}_{\text{SUBJ}} \quad \underbrace{\hspace{1.5cm}}_{\text{OBJ}} \quad \underbrace{\hspace{1.5cm}}_{\text{SUBJ}}$

2.6 M.b.t. dit misschien intuïtief aantrekkelijke voorstel van een nieuw type van lexicale descriptie moet worden opgemerkt dat het bij Akmajian niet komt tot een principieel stevig onderbouwde hypothese. Het inzicht dat het zwaartepunt bij de descriptie welens vanuit de syntactische component zou kunnen moeten worden verplaatst naar het lexicon komt nog nauwelijks uit de verf. Voor

een duidelijk standpunt t.a.v. deze kwestie zij verwezen naar Bresnan 1978.

3. De recentste voorstellen i.v.m. IPVC voor het Nederlands kan men vinden in Hoekstra en Moortgat (1979). Voor een goed begrip ervan is evenwel informatie nodig m.b.t. de door Bresnan (1978) ontwikkelde theorie van de lexicale grammatica.

3.1 Een van de door Bresnan gehanteerde concepten heet „logische argumentstructuur”. Ze verschaft het middel om de maximale semantische informatie m.b.t. verba voor te stellen. Voor twee eenvoudige voorbeelden van een dergelijke voorstelling wordt verwezen naar (49).

- (49)a x slapen
b x zoeken y

Hieruit valt af te leiden dat het werkwoord ‘slapen’ aan één argument plaats biedt, nl. aan een logisch subject. ‘Zoeken’, daarentegen, biedt plaats aan een logisch subject ‘x’ en aan een logisch object ‘y’.

Voor de bekende gevallen van de pseudo-transitieve verba, geïllustreerd in (50), suggereert Bresnan een originele oplossing.

- (50)a Jan eet vis
b Jan eet

Liever dan (50)b uit a af te leiden d.m.v. „Object-Deletie”, wil zij de zin (50)b verklaren als gevolg van een bewerking op de logische argumentstructuur.

Blijkens (56) wordt hierbij gedacht aan het binden van de variabele y door de existentiële kwantor.

- (51)a x eten y
b ($\exists y$) x eten y

De voorziening (b) naast (a) voor het lemma ‘eten’ maakt duidelijk dat het werkwoord ook intransitief kan worden gebruikt, nl. als de logisch objectsvariabele ‘y’ wordt gebonden.

In dezelfde lijn betoogt Bresnan dat Passief evenmin transformationeel dient te worden beregeld. Passief kan ook worden geïnterpreteerd als een bewerking op de logische argumentstructuur, waardoor het logisch subject m.b.v. kwantificering wordt gebonden. De implicaties van dit voorstel mogen blijken uit het parallelisme tussen (a) en (b) in (52) en (53).

- (52)a The cat was eating
b The cat was eaten

- (53)a $(\exists y) x \text{ eat } y$
 b $(\exists x) x \text{ eat } y$

Bij binding m.b.v. kwantificering van het logisch object krijgt men een actieve zin als in (52)a, waar 'eat' pseudo-transitief is gebruikt; binding van het logisch subject resulteert in de eliminatie van dit argument en maakt de promotie van het logisch object tot grammatisch subject mogelijk.

Een behandeling van Passief als hierboven impliceert een onderscheid tussen logische en syntactische functies. De logische functies worden bepaald in termen van de 'logische argumentstructuur'; de syntactische functies blijven bij Bresnan configurationeel gedefinieerd.

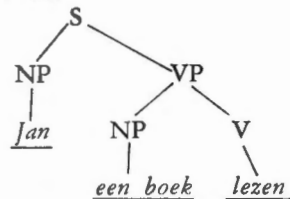
Het logisch subject is per definitie het eerste argument van het werkwoord, het logisch object is het tweede. Syntactisch of grammaticaal subject is voor Bresnan de NP1, i.e. de NP onmiddellijk gedomineerd door S; de NP2 is het object, i.e. de NP gedomineerd door VP; NP_p is het prepositioneel object, i.e. een NP onmiddellijk gedomineerd door PP en LOC, de locatief, is de PP onmiddellijk gedomineerd door VP.

De representatie van verbale lemmata bestaat volgens Bresnan uit twee delen. In de linkerhelft van (54) bevinden zich de syntactische contexten; daarmee wordt aangegeven met welk materiaal binnen de VP de V zich verdraagt. (De voorstelling steunt op de door Koster (1975) verdedigde SOV-hypothese.) In de rechterhelft van (54) treft men de functionele structuur aan, i.e. een combinatie van de grammaticale functies met de logische argumentstructuur.

(54)	Synt. Context	Function. Structuur
slapen	V, [-]	NP1 slapen
zoeken	V, [NP -]	NP1 zoeken NP2
eten	V, [NP -]	NP1 eten NP2
	V, [-]	($\exists y$) NP1 eten y

De illustratie in (55) geeft een beeld van de implicaties van Bresnans voorstellen. Voor de zin „Jan leest een boek” worden achtereenvolgens vermeld: de syntactische structuur, de lexicale representatie van het verbum 'lezen' en het interpretatieproces.

- (55)a Jan leest een boek.
 b syntaxis

c. lexicon :

lezen, V, [NP -] , NP1 lezen NP2

d. interpretatie :

(α) identificatie van de grammaticale functies en het indexeren van die functies : NP1 = Jan = i

NP2 = een boek = j

(β) substitutie van de indices in de logische argumentstructuur Jan = i, een boek = j, (i lezen j).

3.2 Directe relevantie voor het hier aan de orde gestelde onderwerp van de IPVC heeft Bresnans voorstel i.v.m. de behandeling van complexe complementen, i.e. complementaire constructies in zinnen als

(56) John tends to annoy Mary.

Volgens dit voorstel is het matrixverbum in (56) voorzien van een verbaal i.p.v. een nominaal complement. Het werkwoord krijgt in de VP niet een NP naast zich, maar een VP. Deze analyse stemt fundamenteel overeen met die van Akmajian voor IPVC. In Bresnans notatiesysteem wordt $\overline{VP}$ gebruikt. Daarmee wordt een syntactische categorie bedoeld. Een van de functies van die categorie is die van verbaal complement. Een $\overline{VP}$ onder NP heeft niet de functie van verbaal complement ; in (57) is de $\overline{VP}$ onder NP1 onderwerp van het matrixwerkwoord.

(57) To annoy Mary seems to be John's purpose in life.

Net als de NP's die b.v. NP1 en NP2 kunnen zijn, kunnen $\overline{VP}$'s verschillende functies vervullen. Kenmerkend voor $\overline{VP}$'s die fungeren als verbaal complement is dat ze 1° onmiddellijk door een hogere VP-knoop worden gedomineerd en 2° dat ze functioneel onvolledig zijn. Met het laatste is bedoeld dat de VP's geen grammaticaal subject bevatten en dus steeds daarvan a.h.w. worden voorzien. In de lexicale representatie van de functionele structuur moet daarom bij zo'n VP een lege plaats worden voorzien, nl. ( ) VP. Tijdens de interpretatie wordt dit verbaal complement a.h.w. aangevuld of 'in'-gevuld. Zijn nog niet gespecificeerde subject moet geïndexeerd worden. Bij 'tend' wordt die indexering gecontroleerd door het grammaticaal subject, dus door NP1. Daarmee wordt dan weergegeven dat 'wie' 'Mary lastig valt' 'degene' is 'die de neiging heeft of voelt 'lastig te vallen'. Het subject van de $\overline{VP}$ is coreferentieel met het subject van de matrix.

3.3 Bij dit punt gekomen, valt het niet moeilijk het directe verband te zien tussen de inzichten waarop we met Akmajian uitmondten (zie (47) en (48)) en de notie van functioneel onvolledige verbale

complementen, geïntroduceerd door Bresnan. Voor het reeds vaak besproken pilootzinnetje ter illustratie van IPVC, hier herhaald als (58), geldt binnen Bresnans aanname dat de $\overline{VP}$ moet worden aangevuld.

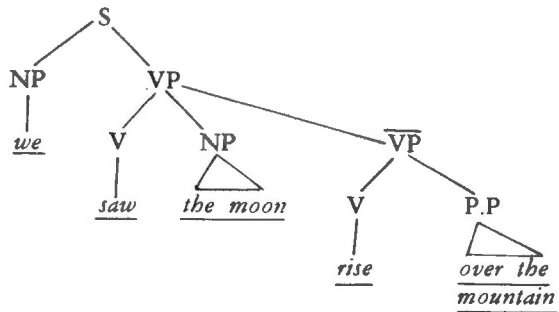
(58) We saw the moon rise over the mountain.

De controle bij verba sentiendi is verschillend van die bij het werkwoord 'tend'. Het subject van de onvolledige $\overline{VP}$ krijgt tijdens de interpretatie een index gecontroleerd door de NP2 van de matrix.

De behandeling van (58) zou volgens deze etappes verlopen :

(59)a We saw the moon rise over the mountain.

b syntaxis :

c lexicon :

SEE, V, [- NP [$\overline{VP}$ V...] $\overline{VP}$],

NP1 SEE ((NP2)VP)

d interpretatie :

(α) NP1 = we = i

NP2 = the moon = j

LOC = over the mountain = k

(β) we = i, i SEE (the moon = j, over the mountain = k
(j. RISE k))

Het valt hierbij op dat de rol gespeeld door de lexicale representatie zeer centraal is. De syntactische context voor SEE laat een NP en een VP toe binnen de matrix-VP. Deze VP, het verbaal complement, kan naast een V nog andere elementen bevatten. Morfologisch is de V in VP gekenmerkt als een kale infinitief. Voor een andere morfologie, b.v. met een 'to-infinitive' zou de aanwijzing onder 'V' het feature <+ to> moeten bevatten. Deze regeling houdt in dat in het lexicon per verbaal lemma alle idiosyncratische kenmerken worden gespecificeerd. In de grammaticale

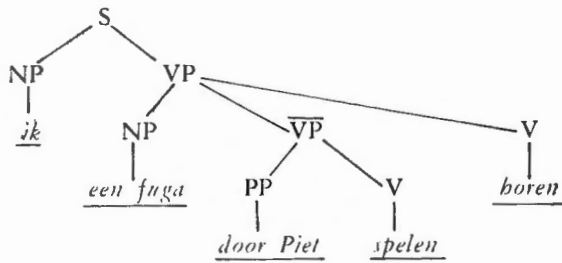
descriptie speelt het lexicon de rol van het LTM¹¹ van de taalgebruiker, waar deze kennis wordt bewaard.

3.4 In een goed beargumenteerde bijdrage stellen Hoekstra en Moortgat (1979) een analyse voor Nederlandse passiefconstructies voor. Daarbij opteren ze voor het door Bresnan ontwikkelde theoretisch kader van de lexicale grammatica. Van cruciaal belang in hun betoog zijn observaties als (60), waarin passieve IPVC optreedt.

(60) Ik hoor een fuga spelen (door Piet)

In tegenstelling tot wat we Harbert zagen voorhouden, tonen Hoekstra en Moortgat aan dat niet valt te twifelen aan het passief karakter van de IPVC. Hun analyse, die we hier overnemen, heeft het volgende formaat :

(61)a syntaxis :

b lexicon :

HOORN, V, [NP [VP ... V] VP] ,
 < + inf >

NP1 HOOR ((NP2) VP)

c interpretatie :

- (α) NP1 = ik = i
 NP2 = een fuga = j
 NPp = door Piet = k
- (β) ik = i, i HOOR (een fuga = j, door Piet = k (∃x)
 (x SPEEL j & x = k))

Wat hierbij meteen opvalt, is dat er voor de beschrijving en verklaring van het passieve verbaalcomplement geen extra-voorzieningen nodig zijn, althans niet voor het Nederlands. Passieve verbaalcomplementen in het geval van IPVC zijn nl. morfologisch ongecompliceerd. Het enige wat nodig is, blijkt een operatie te zijn op de logische argumentstructuur. Door kwantificering wordt het logisch subject van 'spelen' geëlimineerd. Het syntactisch subject

11. Met LTM wordt Long Term Memory bedoeld, i.e. het geheugen waarin informatie over een lange periode wordt bewaard. Het LTM wordt onderscheiden van het STM (Short Term Memory) dat ook „werkgeheugen” wordt genoemd en dient voor het bewaren van slechts weinig informatie over een heel korte periode.

van 'spelen' ,nl. 'j' (= een fuga) kan m.b.v. de gesuggereerde controleprocedure moeiteloos worden geïnterpreteerd als het logisch object van het matrixwerkwoord. De optionele agens-bepaling refereert aan het gekwantificeerde logisch subject.

4. Wat we met dit korte overzicht hopen geïllustreerd te hebben, is dat er in de reflectie over gereputeerd complexe syntactische constructies als KIC's een duidelijke en gerichte dynamiek blijkt te schuilen. Niemand kan de grote vooruitgang die sedert 1967 werd geboekt, negeren. Uit de laatste delen van dit overzicht blijkt tevens een duidelijke convergentie. Akmajians voorstellen kunnen a.d.h. van Bresnans theoretisch kader stevig worden onderbouwd en krijgen op die manier een niet geringe verklarende kracht. Dat Hoekstra en Moortgat tot fundamenteel analoge inzichten komen m.b.t. Nederlandse IPVC is natuurlijk geen toeval. Hun observaties en analyses verlenen duidelijk steun aan de centrale hypothesen die zich vanaf Akmajian aftekenen.

Essentieel en in hoge mate relevant in die hypothesen is het verlangen tot een meer realistische grammatica te komen, die in overeenstemming is met psychologische modellen voor taalgebruik. Daarin wordt het aandeel van het lexicon bewust groter gemaakt. Vertaald in psychologische concepten impliceert dit een opdrijven van het aandeel van het L.T.M. Het computationele deel, nl. de transformaties, wordt daarentegen zoveel mogelijk ontvet. Dit is in overeenstemming met de vaststelling dat de mens als taalgebruiker, op razend snelle wijze taal verwerkt, wat laat vermoeden dat het grammaticaal verwerkingsproces bij het begrijpen minimaal moet zijn. Het aandeel van het interpreteren per inferentie, waarbij het L.T.M. een aanzienlijke rol speelt, is daarbij duidelijk veel groter.

Het verklarend model van de lexicale grammatica moet uiteraard nog zijn degelijkheid bewijzen en voor een evaluatie ervan is meer nodig dan een toetsing a.d.h. van Nederlandse gevallen van IPVC. Toch moet worden toegegeven dat de indruk en de verwachtingen positief zijn. De voorstellen die binnen het nieuwe model worden gedaan, bieden een plausibele verklaring voor een behoorlijk aantal observaties m.b.t. het syntactisch gedrag van KIC's. De verklaring is elegant en eenvoudig. Ze kan het stellen zonder ingewikkelde transformationele processen en beperkt zich tot functionele informatie afkomstig uit de oppervlaktestructuur en het lexicon.

Een niet onbelangrijk thema voor verder onderzoek vormen verschijnselen als in (62), waarvoor binnen de gepresenteerde analyse niet meteen een verklaring is te vinden.

- (62)a Giorgio vide Maria che piangeva
 b Georges voit Maria qui pleure
 c (?) Jan ziet Mieke die huult ¹²

Het ongewone karakter van deze 'relatieve' bijzinnen is bekend ; ze vormen duidelijk een uitdaging voor de hypothese van de verbaalcomplementen.

Een tweede niet te onderschatten moeilijkheid schuilt in het zonderlinge morfologisch gedrag van o.a. perceptieverba in het geval van perfectum-ervanging. Zoals bekend alterneert met (63)a de b-zin met een infinitivus-pro-participio.

- (63)a Ik hoor Kaatje zingen
 b Ik heb Kaatje *horen* zingen

Ook hier loont het de moeite na te gaan of er binnen de recentste benaderingswijze een kans bestaat op een reële verklaring voor dit intrigerend verschijnsel dat bepaald wordt vanuit een nog niet ontsloten stukje competentie.

UFSAL – Brussel

BIBLIOGRAFIE

- Akmajian, A. : „The Complement Structure of Perception Verbs in an Autonomous Syntax Framework”. In : Culicover, Wasow and Akmajian (eds.). 1977.
- Bresnan, J. : „A Realistic Transformational Grammar”. In : Halle, Bresnan and Miller (eds.). 1978.
- Cole, P. and J. Sadock (eds.) : *Syntax and Semantics* 8. New York : Academic Press. 1977.
- Corum, C., T. C. Smith-Stark and A. Weiser (eds.) : *Papers from the Ninth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*. Chicago : Chicago-University. 1973.
- Culicover, P. W., T. Wasow and A. Akmajian (eds.) : *Formal Syntax*. New York : Academic Press. 1977.
- Geest, W. de : *Complementaire constructies bij verba sentiendi*. Utrecht : HES publ. 1973.
- Halle, M., J. Bresnan and G. A. Miller (eds.) : *Linguistic Theory and Psychological Reality*. Cambridge (Mass.) : MIT Press. 1978.
- Harbert, W. : „Clause Union and German Accusative plus Infinitive Constructions”. In : Cole and Sadock (eds.). 1977.
- Hoekstra, T. en Michael Moortgat : „Passief en het lexicon”. In : *Forum der letteren* 20, 2, 137-161. 1979.
- Klooster, W. G. : *De Taalkundige als Neerlandicus*. Groningen : Tjeenk Willink b.v. 1975.

12. Deze constructie kan wellicht niet bogen op een grote dosis van aanvaardbaarheid in het Nederlandse taalgebied. Bij Oostvlaamse taalgebruikers is ze algemeen bekend en in gebruik. Hoe groot de spreiding ervan is in de onderscheiden regionale varianten van het Nederlands heb ik nog niet onderzocht.

- Koster, J.: „Dutch as an SOV Language". In: *Linguistic Analysis* 1, 2, 111-136. 1975.
- Radford, A.: *Italian Syntax, Transformational and Relational Grammar*. Cambridge: C.U.P. 1977.
- Reis, M.: „Is there a Rule of Subject-to-Object-Raising 'in German?'" In: Corum, Smith-Stark and Weiser (eds.). 1973.
- Rosenbaum, P. S.: *The Grammar of English Predicate Complement Constructions*. Cambridge (Mass.): MIT Press. 1967.